

Posudek vedoucího diplomové práce

Studentka:	Bc. Tereza Černá
Název práce:	Tematizace smrti a smrtelnosti v hodinách občanské výchovy
Vedoucí:	Mgr. Zbyněk Zicha, Ph.D.

Kolegyně Tereza Černá náležitě rozpoznala význam a potřebnost rozpracování otázky po možnostech tematizace smrti a smrtelnosti ve výuce Výchovy k občanství (dále Vko). Protože podmínkou smysluplné výukové tematizace smrti je učitelovo porozumění dané problematice, rozhodla se diplomantka zpracovávat danou problematiku tak, aby poskytla „učiteli občanské výchovy podklady, které by mu později měly pomoci k samostatnému uchopení tématu a jeho vlastní didaktizaci“ (s7.-8.), a zároveň si stanovila cíl rozpoznat v RVP ZV příležitosti k možné didaktické tematizaci smrti a smrtelnosti a dále poskytnout metodologické zázemí pro budoucí didaktické uchopení této tematiky ve výuce Vko.

Posuzovaná diplomová práce po formální stránce splňuje nároky kladené na tento typ prací. Práce obsahuje všechny nezbytné části, záměr práce je v Úvodu formulován a v Závěru reflektován, Struktura práce je pochopitelná, i když místy komplikovanější, což jde ruku v ruce s tematicky a jazykově volnějším stylem zpracování, jež se přibližuje esejistickému podání. Jazyk práce je srozumitelný a bez významnějších gramatických či stylistických nedostatků. Autorka vhodně pracuje s využitými zdroji a ovládá pravidla pro uvádění bibliografických údajů.

Kapitoly 1 až 4 se zabývají především smrtí a smrtelností jako samostatným fenoménem, zatímco kapitoly 5 až 10 souvisejí s problémem možné tematizace smrti ve výuce. Z pohledu vedoucího práce oceňují poctivou snahu diplomantky o probádání různých vrstev dané problematiky. Diplomantka zahajuje svojí práci kapitolou zdůvodňující, proč je (vůbec) třeba hovořit o smrti, a zde také vyzdvihuje problém tabuizace smrti a smrtelnosti (v současné společnosti), s nímž se dále ve své práci vyrovnává. Ve druhé kapitole se autorka poměrně intenzivně věnuje reflexi a srovnání kulturně významných literárních pramenů (tzv. knih mrtvých), v kapitole třetí ohledává různorodé náhledy na smrt a smrtelnost (též fenomény jako zážitky blízké smrti, minulé životy), jež vycházejí z pozice usilující o vědecké přístup. Ve čtvrté kapitole, jež je věnována explicitně otázce tabuizace smrti a konečnosti lidského života, kulminuje teoretická část práce věnovaná smrti, a to právě juxtapozicí různých kulturně historických perspektiv.

Kapitoly 5 a 6 jsou vypracovány s ohledem na cílovou skupinu výuky a nutnost vzít v potaz psychologická vývojová stádia. Didaktickou rovinu otevírá 7. kapitola, v níž diplomantka představuje a interpretuje výsledky průzkumu, který agentuře STEM/MARK zadala organizace Cesta domů, přičemž tyto výsledky zachycují nejednoznačnosti obřezující komplikovaný či paradoxní vztah dotázaných k problému zařazení tématu smrti a umírání do výuky. Vzhledem k naplnění záměru práce je podstatná 8. kapitola, v níž diplomantka analyzuje obsah současného RVP ZV z hlediska jeho potenciálu pro začlenění tématu smrti do výuky Vko. Diplomantka systematicky prochází jednotlivé moduly Vko a rozpoznává místa, jež by poskytovala příležitost pro didaktické ztvárnění motivů/fenoménů spojených

se smrtelností. Devátá kapitola představuje nároky a výzvy, jimž může učitel Vko čelit, pokud hodlá didakticky tematizovat smrt. Kapitola desátá přichází s praktickými doporučeními.

Oceňuji, že text práce je nesen poctivým zájmem diplomantky o porozumění zvolené problematice a že její diplomová práce je původním počinem na neprobádaném oborově didaktickém poli. Za sympatické a nesamozřejmé považuji, že posuzované zpracování rozhodně není prostě deskriptivní, je spíše svébytně tvůrčí, obsahuje vlastní autorčiny vhledy a ústí v praktická doporučení.

Upřímný autorčin zájem o téma a její poctivé úsilí obtížnému tématu náležitě čelit se v této diplomové práci pojí s určitými specifiky v traktování zvolených problémů: volnější, až esejistické podání nejde vždy ruku v ruce s kritickou a přesnou prací s pojmy, zůstává tak určitý prostor pro nejednoznačnost a též dochází k určitému mísení rovin reflexe (vědecké, nevědecké, kontroverzní, příslušnost k diskurzům jednotlivých věd apod.).

Posuzovaná diplomová práce především odemyká problémy a poskytuje inspiraci pro zamyšlení s didaktickým dosahem. Jedná se tedy o práci spíše pionýrskou a hledající než poskytující hotová řešení – tomu též odpovídá i tematická skladba práce, neboť diplomantka směřuje k rozvoji oborově didaktického myšlení, nicméně (a v jistém smyslu logicky) těžiště práce spočívá v předběžném pedagogickém vyrovnávání se s fenoménem smrti a smrtelnosti; ovšem i tak mohou učitelé Vko najít v didaktické části práce najít určitou oporu a inspiraci.

Záležitost, jíž se rozhodla diplomantka věnovat, je stejně potřebná jako obtížná. Nachází se totiž na průsečíku mnoha rozdílných rovin a zároveň vyžaduje nejen teoretické zpracování, ale též určité sebeporozumění učitele (resp. porozumění tomu, jak a odkud vyučující dané věci rozumí). Cesta za osvojováním dané problematiky tedy není pouze o nastudování a odborném traktování, ale je ji třeba vnímat jako cestu osobního a pedagogického zrání a též jako rozvíjení citlivosti vůči nevýslovnému či tajemnému, mohli bychom též říci, že je o cestu rozvíjení specifické moudrosti – pedagogické frónésis. Vážím si toho, že se Terza Černá na tuto obtížnou cestu vydala.

Závěr: Závěrečná práce splňuje podmínky kladené na závěrečné práce v příslušném oboru.

Podněty k přemýšlení, **otázky do rozpravy:**

1. V čem prosím spatřujete hlavní úskalí pro smysluplnou tematizaci smrti a smrtelnosti (nejen ve výuce) Vko a co považujete za zásadní podmínku pro to, aby si učitel tuto tematizaci mohl dovolit?
2. V kapitola 8.6 představujete tabulku, kde k učivu a výstupům přiřazujete otázky, jež mohou vést k tematizaci smrti a smrtelnosti ve výuce. Vybrala byste si prosím jednu z těchto otázek a stručně představila, jak byste s touto otázkou didakticky pracovala a za jakých podmínek.

V Praze 22. 8. 2024

.....
Jméno a příjmení